

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. I. In quo consistat beatitudo objectiva hominis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

181. In Articulo 8. inquit, an in illo ultimo fine (scilicet Deo, quem Iusti & Sancti sibi constituunt) alia creatura conveniant? Et respondet, quod si loquamur de re ipsa quæ est finis ultimus, scilicet de Deo, idem est finis ultimus hominis, & omnium aliarum rerum: cum enim omnia quæ sunt in mundo, sint producta à Deo, & omnia quæ Deus produxit, in seipsum sicut in finem ordinaverit, juxta illud Proverb. 16. *Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*; omnes res mundi respiciunt Deum ut finem ultimum, & in ejus gloriam ordinantur. Si verò finis ultimus sumatur pro actione quæ possidetur (quæ finis formalis appellari solet) in illo non communicant creaturae irrationales: quia Deus non possidetur nisi per actus cognitionis & amoris, quorum creaturae irrationales incapaces sunt. Pro cujus explicatione

182. Advertendum est, consecutionem ultimi finis veri, qui est Deus, tripliciter posse contingere, seu triplicem gradum habere. In primo gradu est consecutio per claram Dei visionem, & cognitionem ejus, quam habent Beati in patria. In secundo gradu est consecutio per cognitionem & amorem Dei, sive naturalem, sive supernaturalem extra ejus visionem, in qua consistit beatitudo naturalis vel supernaturalis, quam creatura intellectualis potest habere in via. In tertio gradu est consecutio alicujus boni, quod est participatio quædam perfectionis divinæ, juxta quam creatura aliquo modo assimilatur Deo; & hoc tertio modo omnes creaturae, etiam sensu & cognitione carentes, Deum quodammodo consequuntur, in quantum attingendo suam perfectionem, illum modo sibi possibili participant. Cum ergo D. Thomas asserit, quod si loquamur de ultimo fine, quantum ad consecutionem ejus, sic creaturae irrationales non conveniunt in ultimo fine hominis, hoc debet intelligi de consecutione perfecta, quæ fit per cognitionem & amorem, non autem de imperfecta, quæ fit per imitationem quandam & participationem perfectionis divinæ: in ea enim, ut diximus, omnes creaturae, etiam irrationales & insensibiles, conveniunt. Unde Boëtius egregio & eleganti discursu probat, Deum omnia quæ extra se profert, ad se ut finem ultimum reducere, tanta necessitate, ut nisi id faceret, omnia illico in nihilum relaberentur. Ecce ejus verba:

*Sedet interea conditor altus,
Rerumque regens flectit habenas,
Rex & Dominus, fons & origo,
Lex, & sapiens arbiter æqui.
Et que motu concitat ire,
Sistit retrahens, ac vaga firmat.
Nam nisi rectos revocans itus,
Flexos iterum cogat in orbes,
Qua nunc stabilis continet ordo,
Dissepta suo fonte fatiscant.
Hic est cunctis communis amor,
Reperuntque boni sine teneri:
Quia non aliter durare queant,
Nisi converso rursus amore,
Resnuant causa que dedit esse.*

Tom. III.

DISPUTATIO II.

De beatitudine objectiva hominis.

Ad questionem 2. D. Thomæ.

POST absolutam disputationem de ultimo fine, restat agendum de beatitudine hominis in particulari, quæ definitur à Boëtio: *Status omnium bonorum aggregatione perfectus*. Similem definitionem tradit Augustinus 5. de civit. cap. 1. asserens beatitudinem esse *rerum optandarum cumulatam plenitudinem*. Quæ definitiones videntur desumptæ ex Cicero, Tuscul. quæst. ubi dicit beatitudinem esse *bonorum omnium secretis omnibus malis, cumulatam complexionem*: & ex Platone, asserente beatitudinem esse *bonum ex omnibus bonis aggregatum*.

C Porro hæc omnes definitiones solum materiam beatitudinis tradunt, non autem formalem ejus rationem assignant: sed restat inquirendum, cur illa bonorum plenitudo, beatitudinis nomen sortiatur. Quare optima beatitudinis definitio est quam tradit D. Thomas hic artic. 1. dicens illam esse *bonum totaliter quietans & satians appetitum*: quod de appetitu rationali, seu per rectam rationem regulato intelligendum est: non verò de appetitu irrationali & inordinato; quia in satietate talis appetitus, non vera beatitudo, de qua hic loquimur, sed summa peccati miseria consistit.

D Dividitur autem beatitudo sic descripta, in naturalem, & supernaturalem: naturalis est illa quæ naturæ humanæ proportionatur, seu ad quam homo per principia suæ naturæ pervenire potest: supernaturalis verò est quæ naturam hominis excedit, & quam homo sola virtute divinâ, & auxilio supernaturali consequi valet. Utraque deinde subdividitur in beatitudinem hujus vitæ, quæ est imperfecta, & solum inchoata, & beatitudinem patriæ, quæ est perfecta & consummata: item in essentialem, quæ versatur circa objectum beatificum, scilicet Essentialiam Divinam, & accidentalem, quæ circa alia objecta inferiora se extendit, ut intuitio corporis Christi in cælo, cognitio creaturarum extra verbum, gloria corporis beati, & similia. Denique in objectivam, quæ est illa res, in cuius adeptione appetitus hominis perfecte satietur & quiescit, ac formalem, quæ est operatio illa quæ apprehenditur & possidetur summum bonum, seu res illa quæ beatitudo objectiva appellatur. In hac ergo disputatione agemus solum de beatitudine objectiva, in sequenti verò de formali.

ARTICULVS PRIMVS.

In quo consistat beatitudo objectiva hominis?

VARIA fuerunt in hac controversia Philosophorum placita: Augustinus enim 19. de civit. cap. 1. refert ex Marco Varrone ducenta

D ij

tas octoginta de summo bono sententias : veruntamen omnes possunt ad tres classes reduci, juxta distinctionem illam bonorum, quam primò tradiderunt Academici, teste Cicerone 1. Academ. quæstionum, deinde Aristoteles 1. libro magnorum moralium cap. 3. Bona enim hominis sunt triplicis generis, scilicet bona animæ, bona corporis, & bona exteriora, sive fortunæ. Bona fortunæ sunt divitiæ, honores, gloria, potestas, & quæ sub his continentur. Bona corporis, sunt valetudo, robor, pulchritudo, voluptas, & quæ ad hæc reduci possunt. Bona verò animæ sunt virtutes & scientiæ, & quæ ad eas conducunt. Ut ergo omnes antiquorum Philosophorum errores penitus excludantur, per hæc tria bonorum genera breviter discurrendum est, ac demonstrandum in nullo eorum veram hominis fælicitatem posse consistere.

§. I.

Beatitudo non consistit in bonis fortuna.

Dico primò, beatitudinem objectivam hominis non posse consistere in bonis fortunæ. Ita D. Thomas hîc art. 1. & tribus sequentibus.

2. Probatur breviter: Beatitudo, cum sit maxima hominis perfectio, debet esse bonum homini intrinsicum, ipso homine superius & excellentius, firmum ac stabile, & ejus appetitum perfectè satiare: bona autem fortunæ sunt purè externa, homine inferiora, & ei deservientia tanquam media ad vitam sustentandam, insuper citò transeunt ac dilabuntur, ejusque appetitum non satiant; *Avarus enim non impletur pecunia*, ut dicitur Eccl. 5. & ut ait Bernardus, *Non plus satiatur cor hominis aurò, quàm corpus aurò*: Ergo in illis objectiva hominis beatitudo non potest consistere.

3. Deinde beatitudo non est communis bonis & malis, sed determinatè bonum reddit habentem: At bona fortunæ, ut divitiæ, honores, potentia, &c. bonis & malis, justis & peccatoribus, regibus & tyrannis communia sunt, illisque potest homo bene vel malè uti, ut experientia constat: Ergo in bonis illis objectiva hominis beatitudo consistere nequit.

4. Item beatitudo possessa affert omnia bona, & excludit omnia mala, ut constat ex ejus definitionibus suprâ adductis: At verò bona fortunæ, nec omnia bona afferunt, v. g. valetudinem, aut sapientiam, juxta illud Proverb. 17. *Quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit*. Nec omnia mala excludunt, quin potiùs multas pariunt curas & afflictiones; nam ut ait Bernardus Epist. 105. *Posseffa onerant, amata inquinant, amissa cruciant*: & propterea Christus Luca 8. divitias spinas appellat, quia (inquit Gregorius homil. 15. in Evang.) *cogitationum suarum punctationibus mentem lacerant*. Unde egregiè Cyprianus ad Donatum: *Quos felices opinaris, infinita ac sine terminis rura latius porrigentes, quibus argenti & aurî maximum pondus &c. bos inter divitias suas trepidos, cogitationis incerta sollicitudo discrutiat, ne prado vastet, ne percussor infestet, ne inimica cujusque locupletioris invidia, calumniosus litibus inquietet. Non cibus securè somnusque contingit. Suspirat ille in convivio, bibat licet in gemma; & cum epulis marcidum corpus, thorvis mollior alto sinu condiderit, vigilat in plu-*

ma; nec intelligit miser speciosa sibi esse supèrlia, aurò se alligatum teneri, & possideri magis quàm possidere divitias. Bellè quoque Regius Pfaltes divites avaros, viros divitiarum appellavit, non divitias virorum, ut ostenderet eos non esse possessores divitiarum, sed à divitiis suis possideri, ut rectè annotavit D. Ambrosius libro de Naboth. cap. 15.

Denique ut discit D. Thomas hîc artic. 1. in argumento *sed contra*. Bonum hominis in retinendo beatitudinem magis consistit, quàm in emittendo ipsam: divitiæ autem, ut ait Boëtius, *effundendo magis quàm conservando melius nitent*: unde Apostolus ad Philipp. 3. de bonis temporalibus loquens, ait: *ea arbitror ut stercorea*: nimirum quia hæc congregata foetent, effusa verò ac super terram dispersa, eam germinare, ac fructum copiosum afferre faciunt: Ergo beatitudo hominis, in divitiis & bonis fortunæ non potest consistere.

Idem dicendum de honoribus, dignitatibus, ac seculari potentia: nam hæc etiam bona sunt purè externa, & humani cordis famem non satiant, sed acciunt, & ut ait Seneca ad Polibium: *Cum labore possidentur, cum invidia conspiciuntur, eosque ipsos quos exornant, onerant & premunt*. Illa etiam lubrica sunt, fluxa, caduca, & transitoria. Unde mundi gloria ac potestas Jacobi 4. vocatur, *Vapor ad modicum parens*: & Sap. 5. dicitur, *Quasi umbra transiens*. Item Daniel. 7. terrena regna marinis fluctibus comparantur. *Vidi, & ecce quatuor venti pugnant in mari magno*: quia (inquit Theodoretus) sicut marini fluctus, pro vario ventorum flatu, huc illucque fluunt & reflunt, sic regna à gente ad gentem transeunt; Assyriorum regnum ad Persas, Persarum ad Medos, Medorum ad Græcos, Græcorum ad Romanos, Romanorum ad Germanos & ad Turcas. Hinc etiam tot subita mortis Regum, Imperatorum, Dynastiarum, que præter omnem expectationem levissimâ occasione contingunt. Unde Propheta Psal. 36. *Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani; & transivi, & ecce non erat; quasi vireum, & non est inventus locus ejus*. Et Sapiens Eccl. 10. *Rex hodie est, & cras morietur*.

Nec in prophana tantùm, sed in sacra etiam potestate, tales mutationes videre est, sive tales eorum inopinatas mortes, qui post illam adeptam brevissimè vixerunt, & vix illius administrationem attigerunt. Exemplo sunt multi supremi Pontifices, qui nec integrum mensem, imò nec hebdomadam integram sui Pontificatus numerare potuerunt. Sic Stephanus II. dies 4. Urbanus VII. dies 7. Bonifacius VI. dies 15. Cælestinus IV. dies 17. Sifninius dies 20. Marcellus II. dies 21. Damasus II. dies 23. Pius III. dies 26. Leo XI. dies 27. Pontificatum tenuisse, tamque brevi spatio absolvisse dicuntur. Hinc Bernardus ad Eugenium scribens, & hanc Pontificatus brevitatem inculcans, Ep. 237. *In omnibus operibus memento te esse hominem, inquit, & timor ejus, qui aufert spiritum Principum, semper stet ante oculos tuos. Quorum in brevi Romanorum Pontificum mortes tuis oculis aspexisti? Ipsi te predecessores tui curissima & curissima decessione admonent; & modicum tempus dominationis eorum, paucitatem dierum tuorum nuntiet tibi. Ingi proinde meditatione, inter hujus presentis gloria blandimenta, memorare novissima tua: quia quibus successisti in Sedem, ipsos sine dubio sequer-*

ris ad moriem; &c. Et propter hoc refert Bellarminus lib. 3. de summo Pontifice cap. 24. ubi & citat librum primum sacrarum ceremoniarum, quod in promotione summi Pontificis incenditur stupa coram eo, & dicitur ei: *Sic transit gloria mundi*: scilicet ut hoc symbolo moneatur, quam brevi sit fruiturus illa gloria, in quam cum Pontificia dignitas evehit, memineritque vicinae mortis, quae totam illam pompam brevi dissipatura est. Ad quod idem pertinet, quod mox acceptas claves, velut symbolum Pontificiae potestatis, alteri tradit, ut nimirum significet se potestatem, cujus indicia sunt, non diu servaturum.

*Omnia sunt hominum tenui pendencia filo,
Et subito casu quae valere ruunt.*

S. II.

Beatitudo in bonis corporis consistere nequit.

8. **D**ico secundò, beatitudinem in aliquo corporis bono, praesertim in voluptate, non posse consistere. Ita S. Thomas art. 5. & 6.

Probatur prima pars: Beatitudo cum sit ultimus finis, non debet ad aliquid aliud ordinari: Sed omnia bona corporis ordinantur ad bona animae, sicut ad finem, quia ut ait S. Doctor hic art. 5. *Ipsum corpus est propter animam: sicut materia propter formam, & instrumenta propter motorem, ut per ea suas actiones exerceat*: Ergo beatitudo in bonis corporis nequit consistere.

9. Confirmatur: quia haec bona communia sunt hominibus & brutis; imò in brutis saepe reperiuntur perfectiori modo quam in hominibus, ut vita longior, valetudo firmior, vires majores, sensus acutiores. Unde Seneca: *Ratio perfecta proprium hominis bonum est: cetera illi cum animalibus communia sunt: est fortis, & leones formosus est, & pavones: velox est, & equus: habet vocem, sed quanto clariorem canes, acutior aquila, graviorem tauri, dulciorem & suaviorem lucina?* Adde etiam quod bona corporalia citò transeunt; beatitudo autem incorruptibilis est.

10. Secunda pars, quod scilicet beatitudo in voluptatibus carnis non possit consistere, ostenditur contra Epicureos, felicitatem hominis in praedictis voluptatibus collocantes; & contra Saracenos & Mahometanos, qui beatitudinem nedum vitae hujus, sed etiam vitae futurae, constituunt in comestationibus, fornicationibus, & aliis carnalibus oblectamentis; & denique contra Cerinthum, & ejus discipulos, qui (teste D. Thoma 3. contra Gent. cap. 27.) se in ultima felicitate post resurrectionem mille annos in regno Christi secundum carnales ventris voluptates fabulabantur futuros, unde & *Chiliasia*, quod idem est latine ac millenarii, sunt appellati. Probatur, inquam, haec pars: Felicitas, cum sit maxima hominis perfectio, debet illi convenire secundum id quod est nobilissimum in ipso: Atqui voluptates carnis conveniunt homini, non secundum intellectum, qui est nobilissima ipsius potentia, sed solum secundum sensum: Ergo in illis ejus beatitudo non consistit.

11. Confirmatur: nam (ut dicitur D. Thomas loco citato) *Summa perfectio hominis esse non potest in hoc quod conjungitur rebus se inferioribus, sed per hoc quod conjungitur alicui rei alio-*

ri; finis enim est melior eò quod est ad finem: delectationes autem praemisse consistunt in hoc quod homo secundum sensum conjungitur aliquibus se inferioribus, scilicet sensibilibus quibusdam: non est igitur in talibus delectationibus felicitas ponenda. Unde bellè Seneca Epist. 74. *Quid mihi voluptatem nominas? hominis bonum quæro, non pecudis, aut belluae, quibus venter laxior est, & ad percipiendas corporis voluptates aptior. Ille cibo avidius vivunt, venere non eque fatigantur.* Addit Simplicius, sapientissimè hoc à natura constitutum esse, nempe carnales delicias citò transire, usuque suo perire, ne diu infani effemus: voluptas enim, brevis infania est.

B Secundò probatur eadem pars: Finis ultimus ad ulteriorem finem non est ordinabilis: delectationes autem tactus & gustus ordinantur ad aliquem finem, scilicet ad conservationem corporis, & ad proles generationem, suntque veluti condimenta seu accessoria boni honesti; & ideò provida & sapiens natura, illas tanquam lenocinium & incitamentum apposuit in actibus necessariis ad conservationem individui & speciei, ut bruta quae non possunt apprehendere bonum honestum, illo delectabili traherentur. Ex quo inferes, quod non ideò res est honesta, quia delectabilis, ut volebant Epicurei, qui bonum honestum ad voluptatem ordinabant; sed potius e contra res est delectabilis, quia honesta & conveniens naturae rationali: unde deordinatio & peccatum est creaturae rationali, aliquod opus propter delectationem, tanquam propter finem facere: tunc enim agit more brutorum, & quod in bruto est natura, in ipsa est vitium.

Tertio suadet eadem pars, ex eo quod beatitudo, ut supra dicebamus, debet omnia mala excludere: voluptates autem corporeae omnia mala non expellunt, sed potius multis amaritudinibus resperse sunt. Unde bellè Hugo à S. Victore: *Voluptas mel habet in ore, fel in corde, aculeum in dorso.* Et Boëtius lib. 3. de consolat.

*Habet hoc voluptas omnis,
Stimulis agit fruentes;
Apumque par volantum,
Vbi grata mella fudit,
Fugit, & nimis tenaci
Ferit ita corda morsu.*

Denique, ut dicitur D. Thomas hic art. 6. Delectatio est quoddam proprium accidens, quod consequitur beatitudinem; ex hoc enim aliquis delectatur, quod habet bonum sibi conveniens: Ergo delectatio non est ipsa beatitudo hominis, sed solum aliqua ejus proprietas. Quae ratio convincit non solum de delectatione corporea, sed etiam de spirituali.

Dices: Dolor est summum malum: Atqui summo malo opponi debet summum bonum, Ergo delectatio, quae dolori opponitur, debet esse summum bonum.

Item delectatio appetitur propter seipsam, & omnia alia gratia ipsius: Ergo est ultimus finis, ac proinde summum bonum. Utraque consequentia patet, Antecedens probatur. Ideò appetitur bonum, ut ejus praesentia & possessione quiescat appetitus: Sed hujusmodi quies est idem quod delectatio: Ergo omnia propter delectationem appetuntur, ipsa verò gratia sui appetitur.

Ad primum argumentum respondeo, negando Antecedens: mors enim & peccatum sunt

majora mala, quàm dolor, cùm privent majori bono, nempe vità, & rectitudine rationis, atque amicitia Dei. Item error & ignorantia, quæ sunt mala nobilissima potentia, scilicet intellectus, ejusque perfectissimo actui opponuntur, sunt pejora quàm dolor & tristitia, quæ sunt mala partis sensitivæ.

16. Ad secundum, nego etiam Antecedens: delectatio enim ideò appetitur, quia consequitur possessionem boni quod desideratur, vel quia ut suprâ dicebamus, est veluti condimentum boni honesti. Ad probationem in contrarium distinguenda est Major de duplici quiete appetitûs: prima, est ipsa boni possessio; quæ quies dicitur, quia adeptò terminò cessat motus, & mobile quiescit: Secunda verò, est illa delectatio quæ consequitur possessionem boni desiderati, illamque supponit, & quæ etiam à Theologis quies seu fructio appellatur. Si ergo sermo sit de quiete primò modò sumptâ, verum est quòd illa quæritur propter se: secus autem, si loquamur de quiete in secunda acceptione; illa enim non habet ex se appetibilitatem, sed ex possessione boni quod supponit: est autem contra rationem summi boni, quòd habeat appetibilitatem ab alio; unde talis quies, seu delectatio, non potest esse summum bonum, nec subinde hominis fœlicitas.

S. III.

Beatitudo in bonis animæ sita non est.

17. **D**ico tertio: Beatitudo objectiva hominis in bonis animæ non potest consistere: Ita S. Thomas art. 7. ubi sic discurrit. *Bonum quod est ultimus finis, est bonum perfectum, complens boni appetitum: appetitus autem humanus qui est voluntas, est boni universalis; quòdlibet autem bonum inherens ipsi animæ, est bonum participatum... unde impossibile est quòd aliquod eorum sit ultimus finis hominis.*

18. Probatur secundò: Bona animæ, intellectu & voluntate possidenda, sunt scientiæ & virtutes: Sed hæc non possunt reddere hominem totaliter perfectum, ejusque appetitum omnino satiare: Ergo in bonis animæ, beatitudo objectiva hominis nequit consistere. Unde idem S. Doct. opusc. 61. ad sextum gradum charitatis, egregie observat plures esse fontes, ex quibus homines hauriunt, ut sitim animæ, seu naturale sciendi desiderium extinguant, nempe cælum, elementa, plantas, animalia, & alia corpora mixta; è quibus aquas scientiæ hausere Plato, Aristoteles, Democritus, alique antiqui Philosophi, quos Apostolus mundi sapientes appellat. Verum in illis fontibus animæ sitim, ac sciendi desiderium, cuiuslibet homini naturaliter insitum, extinguere non potuerunt: quia objecta illa creata summum bonum non sunt, nec primam veritatem continent.

19. Confirmatur: Ultima hominis fœlicitas omnem excludit laborem & tristitiam: in addicendis autem scientiis, maximus contingit labor & afflictio spiritus, juxta illud Ecclesiasticus 1. *In multa sapientia, multa est indignatio, & qui addit scientiam, addit laborem:* Ergo in scientiis ultima hominis fœlicitas consistere nequit.

20. Idem dicendum est de virtutibus. Nam ut rectè discurrit S. Thomas 3. contra gentes cap. 34. *Fœlicitas humana non est ad ulteriorem finem ordinabilis, si sit ultima: omnes autem operationes*

A morales sunt ordinabiles ad aliquid aliud. Quod patet ex his quæ inter eas sunt præcipuæ: operationes enim fortitudinis quæ sunt in rebus bellicis, ordinantur ad victoriam & ad pacem, stultum enim esset propter se tantum bellare. Similiter operationes justitiæ, ad servandam pacem inter homines ordinantur, per hoc quod unusquisque quietè quod suum est possidet: & similiter patet in omnibus aliis. Non est igitur in operationibus moralibus ultima hominis fœlicitas. Unde Augustinus lib. 22. de civit. cap. 3. *Premium virtutis erit ipse qui virtutem dedit.* Et tract. de Epicureis & Stoicis cap. 8. *Est virtus animi res laudabilis, prudentia, mala & bona discernens, justitia sua cuique distribuens, temperantia libidines, fortitudo molestias equanimiter sustinens. Magna res, laudabilis res: lauda Stoice quantum potes, sed dic unde habes? Non virtus animi tui te facit beatum; sed qui tibi virtutem dedit, qui tibi velle inspiravit, & posse donavit.* Et capite præcedenti: *Constituitis (inquit) ante oculos nostros tribus, Epicureo, Stoico, Christiano, interrogemus singulos. Dic Epicuree, quæ res faciat beatum? Respondet: Voluptas corporis. Dic Stoico? Virtus animi. Dic Christiane? Donum Dei.* Demum ferm. 13. de verbis Apostoli, rursus inter se comparans Epicureorum, Stoicorum, & Christianorum sectam, hæc scribit: *Dicebat Epicureus, mihi frui meâ carne bonum est. Dicebat Stoicus, mihi frui meâ mente bonum est. Dicebat Apostolus, mihi autem adhaerere Deo bonum est.*

S. IV.

In nullo bono creato, vera hominis beatitudo consistere potest.

Dico ultimò: In nullo bono creato, sed in solo increato, vera hominis beatitudo consistit. Ita omnes Catholici, speculativè saltem definiunt, etsi multi eorum in praxi Epicureis & Mahometanis adherere videantur; ita nimirum voluptatibus corporis addicti, ac si de futuro sæculo nihil cogitantes, in illis solis suam beatitudinem collocarent.

Probatur primò conclusio ex Scriptura: dicit enim Propheta Psal. 15. *Dominus pars hereditatis mee.* Et Psal. 72. *Quid mihi est in calo, & à te quid volui super terram? Et statim: Pars mea Deus in æternum.* Quibus locis nomine partis significatur pars hæreditaria, & tota hæreditas; ut patet ex filio prodigo, qui patri dixit: *Da mihi portionem substantiæ, qua me contingit:* quibus verbis integram suam hæreditatem postulabat. Appellat ergo Regius Propheta Deum, partem suæ hæreditatis: quia cùm ex acervo bonorum omnium, aliqui voluptates, alii divitias, alij honores pro sua parte assumpserint, ille pro se Deum solum, tanquam meliorem partem illius acervi, pro sua tota hæreditate elegit.

Potest etiam secundò probari conclusio ex illo Itaiæ 55. ubi Spiritus Sanctus à rebus creatis & temporalibus avertit hominem, & ad Deum vocat, sub metaphora aquæ & cibi, quæ à sitientibus & esurientibus expectuntur: *Omnes sitientes (inquit) venite ad aquas, &c. Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Quasi dicat, omnem laborem, acquirendæ beatitudinis gratiâ assumptum, frustraneum esse, si beatitudo ex-*

tra Deum quaratur in his rebus terrenis & caducis, quæ appetitum satiari non possunt. Unde egregiè Anselmus: *Cur ergo per multa vagaris homuncio, quærendo bona anima tue & corporis tui? ama unum bonum, in quo sunt omnia bona, & sufficit: desiderata simplex bonum, quod est omne bonum, & satis est.*

24. Ad majorem ejusdem veritatis confirmationem & intelligentiam, legendus est liber Ecclesiasticus: nam ut sapienter observavit Canus lib. 9. de locis Theologicis cap. 9. præcipuus hujus libri scopus est ostendere, hominis beatitudinem non consistere in aliquo bono creato, sed in solo Deo; ad quod statim capite 1. hoc proponit fundamentum: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas*: hoc est, omnia bona creata non solum vana, sed etiam vanissima sunt, ut hominem faciant beatum; nam gemitio illa, *vanitas vanitatum*, hebraïsmus est, superlativum denotans. Et S. Thomas in hac questione percurrit omnia bonorum genera, ostendens in nullo esse beatitudinem: sic Salomon in toto decursu illius libri, seipsum in exemplum assumens, discurret per omnia genera bonorum creatorum, quæ ipse studiosissimè expertus est, & ostendit omnia vana esse ad beatitudinem conciliandam; ac tandem concludit in fine libri, dicens: *Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo*: id est (inquit Hieronymus) *ad hoc natus est omnis homo*. Ex quo infert Bernardus: *Ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil omnis homo.*

serm.
20. in
Cantic.

25. Posset tertio probari conclusio multis Sanctorum Patrum testimoniis, quæ brevitatis causâ prætermitto. Unus sufficit Augustinus, qui lib. de moribus Ecclesiæ c. 8. sic ait: *Bonorum summa Deus nobis est; Deus est nobis summum bonum, nec infra remanendum nobis est, nec ultra querendum alterum: alterum enim periculosum, alterum nullum est.* Et lib. 4. Confess. cap. 5. *Infelix homo qui scit illa (scilicet bona creata) te autem nescit: beatus autem qui te scit, etiamsi illa nesciat: qui verò te & illa novit, non propter illa beator, sed propter te solum beatus.*

16. Denique eandem conclusionem triplici ratione demonstro. Prima sic breviter potest proponi: Ratio ultimi finis, & primi principij, sibi invicem correspondent, & mutuo adæquantur; juxta illud commune Philosophorum axioma: *Ordo finium respondet ordini agentium*: At esse primum principium soli Deo potest competere: Ergo & ratio ultimi finis & objectivæ beatitudinis illi soli convenit; juxta illud Apocal. 1. & 22. *Ego sum Alpha & Omega, principium & finis.*

27. Secunda ratio sumitur ex Divo Thoma art. 8. Beatitudo objectiva perfectè debet nostrum quietare appetitum: At solum bonum increatum perfectè illum quietare potest: Ergo in solo bono increato consistit beatitudo. Major patet: nam beatitudo objectiva est ultimus finis, qui talis dicitur, ex eo quòd ultimò finiat & terminet creaturæ rationalis appetitum. Minor verò sic ostenditur: Objectum voluntatis, quæ est humanus appetitus, est bonum universale: Ergo solum bonum universale illam potest quietare: At bonum universale in solo Deo reperitur, unde Deus loquens Moyli Exodi 3. dixit: *Ego ostendam omne bonum tibi* (quæ verba de visione divinæ essentia communitè intelliguntur)

A Ergo solum bonum increatum potest hominis appetitum satiari.

28. Confirmatur exemplo materiæ primæ horum corruptibilium, quæ quia omnem formam sub-lunarem appetit, per nullam illarum potest perfectè satiari; sed tunc solum perfectè satiaretur, si vel omnes reciperet, vel aliquam eminenter alias continentem: At qui similiter voluntas hominis appetit bonum in universali, si ve ad omne bonum in appetendo extenditur: Ergo per nullum illorum quietari potest perfectè, sed solum perfectè satiabitur, si omnia bona possideat, vel aliquod in quo omne bonum eminenter contineatur; cùmque ista contentia soli bono increato possit competere, consequens fit, quòd solum bonum increatum possit perfectè hominis appetitum satiari.

B Confirmatur ampliùs: Totus mundus per globum, seu circularem figuram representatur; cor autem hominis est figura pyramidalis, seu triangularis, cujus basis est supra, & cuspis infra, teste experientiâ anatomicâ: Sed datò & positò circulo supra triangulum, semper aliquis angulus trianguli manet inexpletus, & per alium duntaxat triangulum repleri potest, ut demonstrant Mathematici: Ergo cor hominis per nullas creaturas in mundi globo contentas, sed solum per alium triangulum, nempe Sanctissimam Trinitatem, repleri potest.

C Tertia ratio, quæ est desumpta ex parte intellectus, & quam proponit D. Thomas qu. sequenti art. 3. potest sic formari. Non minus est de ratione beatitudinis quietare perfectè intellectum, quàm satiari voluntatem: At omnibus creaturis divisivè aut collectivè cognitis, intellectus non quietaretur, donec ad quidditativam Dei cognitionem perveniret: Ergo in nullo creato beatitudo objectiva hominis potest consistere. Major patet: beatitudo enim est bonum perfectè satiativum hominis, subindeque utriusque potentiæ in anima ejus existentis, intellectus scilicet & voluntatis. Minor verò probatur: Naturale est homini, cognitis effectibus, desiderare cognoscere causam, non solum quantum ad an est, sed etiam quantum ad quid est, seu habere cognitionem quidditativam illius; objectum enim intellectus est quod quid est, id est, essentia & quidditas rei, ut dicitur in 3. de anima: Ergo omnibus creaturis, quantumcumque perfectè cognitis, non quietaretur intellectus, donec ad quidditativam Dei cognitionem perveniret.

S. V.

Solvuntur objectiones.

34. E Gentilium & Hæreticorum argumenta nullius ponderis sunt, & idcirco omittenda. Sed potest contra primam rationem D. Thomæ objici primò: Objectum nostræ voluntatis est bonum universale in prædicando, hoc est bonum abstractum ut sic, sicut etiam verum in communi est objectum nostri intellectus: At qui Deus non est bonum universale in prædicando, vel in causando, id est, omnis boni perfectionem formaliter vel eminenter in se continens: Ergo ex eo quòd objectum nostræ voluntatis est bonum universale, non rectè infert D. Thomas, solum Deum posse ejus appetitum perfectè satiari; sed committit equi-

vocationem, argumentando à bono universali A
in prædicando, ad bonum universale in essen-
do, vel in causando.

32. Secundò, contra eandem rationem arguitur: B
Appetitus humanus est aliquid finitum: Ergo
per objectum finitum satiari potest. Consequen-
tia probatur: tum quia finitum ad sui quie-
tem seu satietatem nequit aliquid infinitum ex-
poscere: tum etiam quia appetitus humanus, ex
eo quòd infinitus est, satiatur formaliter, seu
tanquam per formam, per aliquid finitum,
nempe per visionem beatificam, vel beatifi-
cum amorem: Ergo eadem de causa poterit
objectivè per aliquod bonum finitum satiari.

33. Hæc tamen parùm urgent, & facilè dilui B
possunt. Unde ad primum respondetur, con-
cessò Antecedente, negando Consequentiam:
possumus enim rectè & absque æquivocatione
argumentari ab uno ad aliud, quando unum
in aliò continetur: quare cum tota perfectio
boni universalis in prædicando, contineatur
eminentissimò modò in bono universali in ef-
fendo & in causando, rectè infert D. Thomas,
ex eo quòd appetitus humanus extendatur ad
omne bonum, posse solum quietari possessione
boni increati, quod est universale in causando,
contines in se omnis boni perfectionem, ab
imperfectioribus depuram.

34. Dices: Quietatio appetitùs fieri debet per il- C
lius objectum: Ergo si objectum appetitùs no-
stri non est bonum universale per causalitatem,
sed per prædicationem, hoc & non illud per-
fectè ipsum quietare potest.

Respondeo, quòd quietatio nostri appetitùs
debet fieri per illius objectum, vel per aliquid,
in quò tota perfectio ejus objecti contineatur;
cujusmodi est Deus, qui universalis boni con-
tinet perfectionem.

35. Ad secundum dicendum: quòd etsi appetitus
noster sit in se finitus & limitatus, est tamen in
appetendo syncategorematicè infinitus, quia
non tot appetit, quin plura in infinitum appe-
tere possit; & ideo solum per infinitum bonum
potest quietari. Unde concessò Antecedenti D
absolutè, nego Consequentiam. Ad primam
probationem distinguo Antecedens: id quod
est omni modo finitum, concedo Antecedens:
quod aliquà ratione est infinitum, nego Ante-
cedens, & Consequentiam: quia humanus ap-
petitus est infinitus modò explicatò.

Ad secundam probationem, concessò Ante-
cedenti, nego Consequentiam: appetitui nam-
que finito repugnat per formam infinitam à se
elicitam actuari; & ideo non petit ad sui sa-
tietatem formam infinitam: non autem repu-
gnat ei ad aliquid infinitum objectivè terminari,
sed potiùs id petit, etsi finitus sit: & ideo in
solo bono infinito tanquam in objecto potest E
quiescere.

36. Dices, si appetitus esset infinitus entitativè,
ad sui satietatem non ampliùs exposceret quàm
infinitum objectum: Ergo cum sit entitativè fi-
nitus, id non potest petere. Patet Consequen-
tia: nam id quod est finitum in genere entis,
nequit ad sui satietatem id ipsum exigere, quod
postulat infinitum entitativè.

37. Respondeo concessò Antecedenti, negando
Consequentiam. Ad cujus probationem, distin-
guo Antecedens: Non potest idem petere, &
eòdem modò, concedo Antecedens: idem di-
versò modò, concedo Antecedens. Modi autem

diversitas consistit in hoc, quòd si appetitus ef-
set infinitus entitativè, attingeret modò infi-
nitò objectum infinitum, & sic satiaretur: sed
quia est finitus in genere entis, etsi petat ob-
jectum infinitum, illud tamen non petit attinge-
re modò infinitò, sed finitò.

Instabis: Ratio D. Thomæ, vel probat debe- 38.
re attingi objectum infinitum modò infinitò, ut
appetitus noster quietetur, vel non convincit
petere objectum infinitum: At primum non con-
vincit, ut modò asseruimus: Ergo nec secun-
dum. Major probatur: ex eo enim probavimus
nostrum appetitum non satiari per bona creata,
quia quovis illorum, vel omnibus illis per in-
tellectum cognitis, restat cognoscendum bon-
num increatum, ad cujus cognitionem appeti-
tus noster inclinatur: similiter, cum bonò in-
creatò, finitò modò cognitò, adhuc restet
idemmet objectum ut perfectiòti modò cog-
noscibile; & ad istam majorem seu perfectio-
rem cognitionem detur inclinatio in nobis,
non quietabitur hominis appetitus, nisi ad infi-
nitum modum cogitationis, quò perfectiòr non
sit, perveniat.

Respondeo negando Majorem; ad cujus pro- 39.
bationem, concessò Antecedente, nego conse-
quentiam & paritatem. Ratio discriminis in eo
consistit, quòd inclinatio ad cognoscendum
Deum, qui est creaturarum causa, est substan-
tialis nostro appetitui; inclinatio autem ad ma-
jorem perfectionem cognitionis habitæ de Deo,
est veluti modalis ejusdem appetitus perfectiò:
unde quia beatitudo objectiva non debet no-
strum appetitum satiare quoad omnem modum,
seu perfectionem intensivam illius (est enim
impossibile quoad istam rationem unquam ple-
nè satiari) sed solum debet illum quietare quoad
substantiam suæ inclinationis; & tamen cog-
nitis omnibus creaturis, & ignoratò seu non cog-
nitò Deò quidditativè, non ita satiatur appe-
titus humanus, id est, quoad substantiam suæ
inclinationis, ideo bene intulimus cum D. Thoma,
non posse in aliquo, præterquam in Deo
quidditativè cognitò, objectivam hominis fel-
licitatem consistere.

ARTICVLVS II.

*An Deus ut unus sit sufficiens ad nos beatifi-
candum, ita quòd, si per impossibile late-
ret ut Trinus, perfecta hominis beatitu-
do subsisteret?*

40. CERTVM est, visà divinà essentià de fa-
cto videri omnes Personas Divinas, imò
celebriores Theologi docent non posse essen-
tiam divinam videri sine Personis, etiam de po-
tentia Dei absoluta, ut in tractatu de visione
beata fusè ostendimus. Veruntamen, quia licet
interdum uti suppositione impossibili, ad in-
vestigandam rationem formalem & essentialem
alicujus rei; ut patet quando queritur, an si
Spiritus Sanctus non procederet à Filio, distin-
gueretur ab illo? ideo ad explorandam essentiam
& rationem formalem objectivæ beatitudinis,
quà Sancti perfruuntur in cælo, inquirunt hîc
Theologi, an Deus ut unus sit objectum suffi-
ciens ad nos beatificandum, ita quòd, si per im-
possibile lateret ut Trinus, essentia beatitudinis
adhuc subsisteret?

Partem